

Gondolatok.

1908 július 17. Ha nem tudjuk megnyerni a mások jóakarátát, rokonszenvét, bizony, bizony nehéz lesz a sorunk és csak nagy küzdelemmel érhetünk célzt.

Két dolgot kell, hogy az ember meggondoljon: gáncsnélküli tisztességet és még azt, hogy még élni is kell. Ki a ketótt össze tudja egyeztetni, hogy egymásnak útját ne állják — az derék munkát végez.

A földmives jól elkészített talajba elveti a magot — azután várja mit ad a jó Isten. Egyébben is úgy van. E nélkül ninesen áldás, siker.

Ne mond, hogy jó ember vagy, csak azt, hogy az akarsz lenni. Ekkor mondasz igazat.

1908 július 21. Az emberek nagy része egoista. — E telhetetlen állapot magunkban hordozzuk, mely ha közelében valahol egy kis hasznot lát — mohón nyújtja ki utána vágyakozó esápjait. Nagy önmegtagadásunkba kerül, hogy lemondásra bírjuk arról, mire tulajdonkép nem lehetett igénye — csak önös gondolkozása tudja úgy csoportosítani az okokat, mintha az jogos, vagy nem támadható tulajdonát képezné. Étvágya kitünő. Ép azért örökös nyugtalanságban tart; mindig is idegessé tesz, mert kirohanásra kész, hogy zsákmányát el ne szalaszsa.

Becézük, mintha legjobb barátunk lenne, pedig lelki nyugodalmunk megölője.

Első szavunk, első gondolatunk mindig a rossz, csak a megfontolás és lelkiismeretünk komoly intelme térít el attól, hogy meg ne tegyük.

Az az állam erős és annak látszik jövője biztosítottnak, melynek polgárai vagyonosok és melynek ez irányban fejlődése nem stagnál, hanem az idővel gyarapszik. A mellett szükséges, hogy a közügyekben vezetést ugyanez egyének, kik társadalmi állásuk és vagyoni helyzetüknel fogva minden tekintetben függetlenek, ha

van arra való tehetségük is, tartsák kezükben, kiket nem feszélyez senkinek kegyes, vagy lesújtó tekintete.

Bár ez így van; mégis ellentét forog fenn: ez elemeket a közügyekben való részvételük által, kivonjuk tulajdonképeni működés körükből és ezáltal a nemzeti, általános vagyonosodást is károsítjuk.

A közügyek szolgálatánál nemcsak az időt kell számítanunk, melyet az elvesz, hanem azt az anyagi veszteséget is, melyet azáltal magánügyeik szenvednek. Ez az a nagyobb áldozat, melyet az annak hoz, ki hazájának díjazás nélkül szolgál.

Csak legnagyobb birtokosaink és tőketulajdonosaink tehetik anélkül, hogy azt megérezzék.

Ezt gondolják meg jól, kik oly kiesinybe veszik sokak köztevékenységét.

1908 július 28. Az áldozat csak akkor áldozat, ha valóban áldozat annak, a ki meghozza. Így fogva fel a dolgot, nagyon megapad az úgynevezett áldozatok száma.

A hiúság oly lépcső, melyre mindenki rálép. Fokain haladva, az embert mind magasabba csalogatja; míg a tetőre érve, feljebb már nem mehetvén, győződünk meg róla, hogy hiábavaló dologban törtük magunkat.

Kevés embert ismertem, kiben valamely hiúságot ne észleltem volna és még kevesebbet, ki azt magáról — beismerte.

Nincs nevetségesebb alak, mint a férfi, ki a szépségére hiú.

Hiúság nagyravágyással párosulva, mennyi szerencsétlenséget okozott családban, társadalomban, hány nemzetnek, országnak ásta meg sirját.

1908 sept. 4. Az a szomorú ezen a világon, hogy kevés az olyan ember, kit igazán becsülni tudok.

A mások dolgánál meglátjuk: mit kellett volna másképp tenni. Honnan van az, hogy a magunkénál nem alkalmazzuk?

A ki más kárán tanul, idegen tulajdont fordít saját hasznára, a nélkül, hogy másnak kárt okozna. A szerzésnek legolesőbb módja. Érdemes lenne, hogy többen kövessék.

1908 nov. 9. Nietzsche Frigyes „Jenseits von Gut und Böse“ munkájában a 40. szakasz alatt így ír: „Vannak oly gyöngéd, finom esetek, midőn jól tesszük, ha azokat egy durvasággal leöntjük, hogy reájuk ne lehessen ismerni; vannak a szeretetnek és a tulcsapongó nagylelkűségnek oly cselekedetei, melyek megtörténtével semmi sem tanácsosabb, mintha az ember egy pálcát vesz és

azzal annak tanuját jól elveri, hogy azáltal emlékezőtehetségét megzavarja.“ Tovább ugyanazon munkában a 293. sz. alatt: „Egy férfi, ki így szól: „Ez tetszik nekem, ezt magamnak veszem el, azt oltalmazni fogom és mindenkivel szemben megvédem“; egy férfi, ki egy dolgot vezetni, egy elhatározást végrehajtani képes; egy férfi, kinek haragja és hozzá kardja van és kihez a gyengék, szenvedők szívesen közelednek és kihez már ösztönszerűleg tartoznak, röviden egy férfi, ki egész lényében úr — ha egy ily férfi szánalmat érez. Nő! Ily szánalomnak van értéke. De mit ér azoknak szánalma, kik maguk is szenvednek? Vagy azoké, kik szánalmat prédikálnak! Egész Európa majdnem mindenütt a szenvedés iránt beteges megindulást és feljajdulást mutat és egyszersmind a panaszban egy kelletlen önmegnemtartóztatást, egy elkényeztetett elpuhulást, melyet, hogy annak valamely magasabb rendeltetési érzélatot adjon, vallással és philosophus csecsebecsékkel kíván felékesíteni — valóságos cultussa van a fájdalomnak. Úgy vélem, hogy a férjatlanság az, a mi az ily eljárásból legelőbb az ember szemébe ötlük, melyet ily ábrándozó körökben szánalomnak kereszteltek el. A rossz izlés eme legújabb fajtáját erélyesen és alapjából ki kell tiltani és kívánom végre az ellen talizmánul, szívünk felébe és nyakunk köré fűzzük a franczia „gai saber“, a jókedvű tudományt „a Fröhliche Wissenschaft“-ot, hogy a németek is megérthessék.“

Lám mily stoikus nyugalommal hódol a genialis philosophus az epikuri életnek, de mindemellet honfitársai nem vették be az „uebermensch“ feletti tanácsait, melyekben a mostani kort csak átmenetnek, hidnak tartja egy jobb jövő felé: a napsütötte déli világosság felé, melynek mi jelenben élők csak reggelét éljük. Ennek bizonyosságául szolgáljon, hogy Németországban ma a vagyontalan és szegénysorsu nők számára jogvédő-állomásokat létesítettek és más emberbaráti intézményeket állítottak fel.

BÁRÓ PETRICHÉVICH-HORVÁTH KÁLMÁN.

Kanyaró Ferencz.

1859-1910.

A hol a vallásszabadság elvét a nemzeti fejedelemség korszakában kimondták, Tordán látott napvilágot; s a honnan a vallásszabadság mozgalma kiindult, Kolozsvár városában tanult. Kénosi Tózsér János történettudós példája int feléje buzdítólag a multból, Jakab Eleké a közel jelenből. S élete jobb részét az unitarius történetírásnak szenteli.

Belémerül a XVI.-ik száz nagy hitvitáinak vizsgálatába s a legapróbb részletekig tanulmányozva, folyóiratunkban megkezdí ama tanulmányok közlését, melyekből később egy egész könyv kerül ki, legértékesebb műve: „Unitariusok Magyarországon“. A hitjavítás a tárgya azután következő munkáinak is. („Unitarius történetírás és Kálvinorthodoxia“; Dávid Ferencz életrajza“).

Merész harciosa hőseinek, az ellenfélle szembe csaknem a kimélet határain túllépve. Élénk tollat forgat sajtószereí írásmodorra, de tagadhatatlanul mindig sok adatkészlettel.

A részletes ismeretbőség jellemzi az ifjúság tanításában is előadásait s a nemzeti irodalomnak és történelemnek hivatott tanítója.

Az utóbbi években a kör emésztette. De addig kifejtett munkássága fenn fogja tartani emlékét. A kik a XVI. száz vallási reformjának történetével foglalkoznak, a korán elhunyt unitarius történetíró nevével sokszor fognak találkozni.

PÉTERFI D.